

padt arcomon a máskor divatosra nyírt borosta most ápolatlan hatást keltett, hajtövem zsírosan fénylett, szemem alatt karikák, akár egy fölöslegesen átbulizott éjszaka után.

Leakasztottam a kabátomat a fogasról, mélyen hátradőlve az ülésen magamra terítettem, és végre kinyújtottam a lábam. Fészkelődve túrtam elő nadrágomból a mobilomat, s kelletlenül kidugtam a kezemet a takaró alól, hogy megnézzem az időt. Negyed nyolc múlt. Más esetben épp ilyenkor adom föl a küzdelmet, most azonban örültem, hogy van még remény fél órányi álommentes alvásra. Oldalt fordulva a vállamra akasztottam a kapucnit.

Utolsónak szálltam le, a többi utas már a pályaudvar kijárata felé sietett. Zsibbadó bal lábam miatt csak sántítani tudtam, bár amúgy se volt kedvem részt venni a hétfő reggeli nyüzsgésben. Munkaruhás karbantartók szelepeket pufogtattak, érkező vidékiek rohantak elérni a 7-es buszok valamelyikét, míg mások öltönyben, aktatáskát lóbálva igyekeztek az agglomerációban székelő multicégekhez. Csak megérkeztünk, hallottam a hátam mögül, és egy váll-lapogatást követően integetve sétált el mellettem a körszakállas meg a felesége.

Metróval mentem a Blaháig, hogy legalább az utcákat ne lássam, ha az embereket úgyse tudom elkerülni. A mozgólépcsőnél megállított az ellenőr, mert a pénztárcámban elfelejtettem kicserélni a berlini hetijegyet a budapesti havibérletre. Két nap múlva vehetek is újat, jutott eszembe a dátumra pillantva. Megtorpant mögöttem a sor, és egy testes, őszes-szöke nő úgy nézett rám, mintha le akarna köpni.

Háromszor is Dia berlini kapukódjával próbáltam bejutni a Kőfaragó utcai házba, ahol lakást béreltem. Nem csomagoltam ki és fogat se mostam, csak egy kupacba hánytam a ruháimat az ágy mellé, és boxerban-pólóban magamra húztam a paplant. Nem állítottam be ébresztőt, de mikor végleg kiejtettem volna kezemből a telefont, eszembe jutott, hogy írnom kéne Diának. Megjöttem, majd mesélek, pötyögtem az sms-t, s ez olyan hatást keltett, mintha a hazaúton több dolog történt volna, mint azon a héten, amíg együtt voltunk.

Virginia Woolf

A LÉTEZÉS PILLANATAI

– A Slater-tűnek tompa a hegye

„A Slater-tűnek tompa a hegye – nem vetted még észre?” – fordult meg Miss Craye, amikor Fanny Wilmot ruhájából kiesett a rózsza, és Fanny a zene kábulatában lehajolt, hogy megkeresse a padlóra esett gombostűt.

E rendkívülinek tetsző szavak után Miss Craye leütötte a Bach-fúga utolsó akkordját. Fanny Wilmot tekintete elkalandozott. Valóban elment volna Miss Craye Slaterhez gombostűt vásárolni? Lehetséges, hogy ott állt a pultnál és várt, ahogyan bárki más, átvette a számlába tekert aprópénzt, betette az erszényébe, és egy órával később, az öltözőasztalánál állva kivette a gombostűket? Mit kezd vajon a gombostűvel? Hiszen sohasem törődik az öltözködéssel, csupán a ruháját váltogatja, mint a bogár, télen kék, nyáron zöld színt öltve. Mit kezd vajon a gombostűvel Julia Craye – aki, úgy tűnik, a Bach-fúgák hívős, törekeny világában él, saját kedvtelésére játszik, és csak egy-két órát hajlandó adni az Archer utcai zeneiskolában, ezt is (az igazgatónő, Miss Kingston szavaival) csupa szíves-ségből teszi érte, aki „minden tekintetben a

legnagyobb csodálója". Miss Kingston szerint Miss Craye nehéz helyzetbe került bátyja halálakor. Ó, olyan gyönyörű holmijaik voltak, amikor még Salisburyben éltek, és a bátyja, Julius, mint köztudott, igen ismert ember volt: híres archeológus. Nagy megtiszteltetés volt velük lenni, mondta Miss Kingston („A családunk régről ismerte őket – gyakran jártak Canterburybe”, mondta), de gyerekfejjel kissé félelmetesnek tűntek; vigyázni kellett, nehogy becsapjuk az ajtót, vagy netalán váratlanul rontsunk be a szobába. Miss Kingston itt elmosolyodott, ő efféle kis jellemrajzokkal üdítette föl a beiratkozást, mialatt átvette a csekkeket és elismervényeket írt róluk. Hát igen, egy kis vadóc volt; szökdecselve rontott a szobába, hogy csak úgy rezgett a vitrinben az a sok zöld római pohár meg a többi tárgy. A Craye testvérek nem voltak hozzászokva a gyerekekhez. Macskákat tartottak; és az ember úgy érezte, hogy ezek a macskák legalább annyit tudnak a római vázákról és tárgyakról, mint bárki más.

„Nálam jóval többet!” – tette hozzá derűsen Miss Kingston, mialatt lendületes, eleven, erőteljes módján ráírta a pecsétre a nevét, mert mindig is gyakorlatias teremtés volt. Végül is ebből élt.

Talán, gondolta Fanny Wilmot a tű után kutatva, csak úgy találomra vetette oda Miss Craye a Slater-túról, hogy „tompá a hegye”. Egyik Craye-nek sem volt saját családja. Mit tudhat Miss Craye a gombostúkról – egyáltalán semmit. Csak azt akarta, hogy megtörjön az a varázs, amely az egész házra rátelepedett; hogy széttörjön az üvegfal, amely elválasztja őket a többi embertől. Amikor az a jókedvű kislány, Polly Kingston úgy becsapta az ajtót, hogy a római vázák is beleremegtek, Julius először is megbizonyosodott arról, hogy semmi kár nem történt (ezt ösztönösen tette), majd utána, mivel a vitrin az ablaknál állt, tekintetével megkereste Pollyt, és nézte, ahogy a földiken keresztül hazafelé ugrándozik; nézte, ahogy a húga is szokta, vágakozva, sóvárogva.

„Csillagok, nap, hold” – mintha ezt mondta volna –, „százsorszép a fűben, tűz, jégvirág az ablaküvegen, a szívem veletek van.

De” – mintha mindjárt hozzátette volna ezt is – „összetörtök, tovatűntök, elmentek.” És a két nyomós érzés összecsapását azonnal le-tompította a sóvárgó csalódottság szavaival: „Nem érhetlek el benneteket – nem közelíthetek hozzátok.”

És a csillagok elhalványultak, és a gyerek elment. Ugyanezt a varázst, ugyanezt az üvegbúrát akarta Miss Craye is megtörni a szavaival, miközben kedvenc tanítványának gyönyörűségesen játszotta Bachot (Fanny Wilmot tudta, hogy ő Miss Craye kedvenc tanítványa), hogy mutassa, ő is ért úgy a gombostúkhöz, mint akárki más. A Slater-tűnek tompa a hegye.

Igen, a „híres archeológus” is ilyen volt. „A híres archeológus” – ahogy ezt mondta, derűsen és egyszerűen, miközben nyugtázta a csekkeket és lapozgatta a naptárat, Miss Kingston hangja furcsának tetszett, valami szokatlant sugallt: valamit, ami nem természetes Julius Craye-ben; ugyanazt talán, ami Juliát is különössé teszi. Szinte bizonyos, gondolta Fanny Wilmot, miközben a tűt kereste, hogy estélyeken, összejöveteleken (Miss Kingston apja lelkész volt) a kislány fülébe juthatott valami szóbeszéd, de lehet, hogy egy pusztá mosoly vagy fura hanghordozás Julius nevének említésekor már elég volt ahhoz, hogy ezt a „megérzést” keltse benne Julius Crayerről. Magától értetődik, hogy senkinek nem beszélt erről. Valószínűleg maga sem értette igazán. De bármikor beszélt is Juliusról, vagy ha valaki csak megemlítette a nevét, ez volt az első, ami az eszébe jutott róla; és ez izgató gondolat volt: van valami különös Julius Craye-ben.

Ahogy Juliában is volt, amint félig hátrafordulva ült a zongoraszéken, és mosolygott. A földön, az ablakon, az égen: ott a szépség; és nem közelíthetek hozzá, nem lehet az enyém – s közben azzal a jellegzetes kézrandulással mintha ezt is mondaná: –, pedig szenvedélyesen imádom, s az egész világot odaadnám cserébe, ha befogadhatnám! És fölvette a földre esett szegfűt, mialatt Fanny a tűt kereste. Összszenyomja, érezte Fanny, kéjesen összezúzza a virágot halvány gyöngyökkel rakott gyűrűivel, finom érezetű kezében. Mintha ujjainak

szorítása nyomán megsokszorozódott volna mindaz, ami a legragyogóbb a virágban, kinyílt; fodrosabb, üdébb, pompásabb lett. Az volt a különös Juliában, és az lehetett a bátyjában is, hogy az ujjainak nyomásában és szorításában szüntelenül ott volt a megghiúsulás. Mint most a szegfűvel. Hiába fogta, hiába szorította, mégsem lett az övé, nem élvezte igazán, nem fogadta be teljesen.

Egyik Craye-nek sem volt saját családja, emlékezett Fanny Wilmot. Felelevenedett benne, hogy valamelyik este, mikor az óra hosszabbra nyúlt a szokásosnál, és már beesteledett, Julia Craye így szólt: „A férfiak minden bizonnyal arra valók, hogy megvédjenek minket” – és rámosolygott azzal a különös mosolyával, mialatt állt és felsegítette a kabátját. Minden porcikájában érzékelte, mint a virágnál is, a fiatalságot, a ragyogást, ugyanakkor, gyanította Fanny, ez meg is zavarta, akkor is, most is.

„De nekem nincs rá szükségem, hogy megvédjenek”, nevetett Fanny, ám amikor Julia Craye ráemelte azt a rendkívüli, csodálatot sugárzó tekintetét, és azt mondta, hogy ő nem olyan biztos ebben, Fanny kétségkívül elpirult.

A férfiak csak arra valók, mondta. Vajon, tűnődött Fanny, anélkül, hogy felnézett volna a padlóról, ezért nem ment soha férjhez? Végül is nem Salisburyben élte le az egész életét. „London leggyönyörűbb része”, mondta egyszer, „(legalábbis tizenöt-húsz éve az volt) Kensington. Tíz perc és már a parkoknál voltunk – a vidék szívében. Akár papucsban is elmehettünk vacsorázni, nem fáztunk meg. Tudod, Kensington... olyan volt akkor, mint egy falu”, mondta.

Hirtelen témát váltott és a földalatti huzatosága fölött kezdett méltatlankodni.

„A férfiak arra valók”, mondta valami száraz fanyarsággal. Ez lenne a magyarázata, hogy miért nem ment férjhez? Sok jelenetet el lehet képzelni ifjúságából, hogy meleg kék szeme, egyenes, kiugró orra, hűvösen előkelő modora, zongorajátéka, muszlin ruháján a keblére tűzött szűzi tisztaságú rózsza elsősorban azokat a fiatalembereket vonzotta, akik számára a porcelán teáscsészék, az ezüst gyertyatartók és az intarziás asztalok – mert a Craye család bővelkedett az efféle szép dolgokban – csodálatosnak tetszettek. Ezek a fiatal emberek nem feltétlenül a legjobb körökbe tartoztak; inkább a püspöki város becsvágyó fiataljai közé. Először ők közeledtek hozzá, később aztán bátyjának oxfordi vagy cambridge-i barátai. Nyaranta gyakran meglátogatták, megcsónakáztatták a folyón; levelet váltottak, hogy folytassák megkezdett vitájukat Browningről, s talán megmutatták neki, amikor nagy ritkán Londonban tartózkodott, a Kensington Gardenst?

A király esküre emeli a kezét

„London leggyönyörűbb része: Kensington (legalábbis tizenöt-húsz éve az volt)”, mondta egyszer. Tíz perc és már a parkoknál voltunk – a vidék szívében. A többit kitalálhatjuk magunk is, gondolta Fanny Wilmot, válasszuk ki például Mr. Shermant, a festőt, Miss Craye régi barátját; hívassuk vele találkozóra Juliát egy napsugaras vasárnap délután; teázzanak együtt a fák alatt. (Ismerik már egymást azokról az estékről, amikor akár papucsban is lehettek, mégsem fáztak meg.) A nagynéni vagy más idősebb rokon vár rájuk, amíg ők a Serpentine-t nézik. Talán át is eveznek rajta. Az Avonhoz hasonlítják. Julia dühösen fogadja az összehasonlítást, a folyók látványa mindig is sokat jelentett számára. Egy kicsit görbén, mereven ül, de mégis kecses, ahogy kormá-

nyozza a csónakot. A kritikus pillanatban, mivel Sherman eltökélte, hogy beszélni fog vele – nincs más esélye arra, hogy kettesben legyenek –, amikor a fiú nevetséges szögbe fordítja a fejét s nagy zavarában a válla fölött beszélni kezd: Julia vadul közbevág. Vigye a mólóhoz, kiáltja. Az iszonyat, a kiábrándulás, a megvilágosodás perce ez, mindkettőjüknek. Nem lehet az enyém, nem tudom befogadni, gondolja Julia. Sherman nem érti, hogy akkor miért jött vele. Belecsap az evezőkkel a vízbe, és megfordítja a csónakot. Csak játszik vele? Vissza-viszi a mólóhoz, és elköszön tőle.

A jelenet színhelyét tetszés szerint meg lehet változtatni, gondolta Fanny Wilmot. (Hová eshetett ez a tú?) Lehetne Ravenna, vagy Edinburgh, ahol Julia a bátyja háztartását vezette. A jelenet tetszőlegesen fölcserélhető; a fiatalember is, a részletek is, egy dolog azonban megmásíthatatlan – az elutasítás meg az utólagos önvád és harag, az érvek, amellyel győzködi magát, és a megkönnyebbülés – igen, mindenképp az óriási megkönnyebbülés. Julia talán már másnap hatkor kel, felveszi könnyű kabátját és elsétál Kensingtontól egészen a folyóig. Elégedettséggel tölti el, hogy nem mondott le a jogáról, hogy mindent a maga legragyogóbb pillanatában tekinthes-

sen meg – mielőtt a többi ember fölkel, sőt ha úgy támad kedve, akár az ágyban is reggelizhessen. Nem adta föl a függetlenségét.

Igen, mosolyodott el Fanny Wilmot, Julia nem tette kockára a szokásait. Mind megmaradt sértetlenül; míg ha férjhez megy, ki tudja, milyen csorba eshetett volna rajtuk. „Asszonyfalók”, mondta egy este félig nevetve, amikor egy másik tanítványa, aki akkoriban ment férjhez, váratlanul felpattant és kétségbeesetten hazarohant a férjéhez.

„Asszonyfalók”, mondta hidegen nevetve. Egy ilyen asszonyfaló valószínűleg nem hagyta volna, hogy ágyban reggelizzen; hogy hajnalban lesétáljon a folyóhoz. Mi történt volna (de ez aligha képzelhető el),

ha gyerekei születnek? Bámulatos óvintézkedéseket tett a meghülés, a kimerültség, a zsíros étel, a romlott étel, a huzat, a túlfűtött lakás, a földalattin való utazás ellen, mert sohasem tudta pontosan, hogy mi okozza szörnyű fejfájását, amely miatt örök csatatér volt az élete. Addig-addig próbált túljárni az ellenfelei eszén, amíg ez a foglalatosság szemmel láthatólag napjai meghatározó részévé vált; ha netán felülkerekedne rajtuk, élete kissé unalmassá válna. Ebből aztán végtelen huzavona kerekedett, egyfelől a csalógánnyal, vagy a tájjal, amit szenvedélyesen szeretett – mert a táj és a madarak iránt valódi szenvedélyt érzett; másfelől a nyirkos ösvénnyel vagy a meredek, véget nem érő kapaszkodóval, amely másnapra használhatatlanná teszi és fejfájást hoz rá. Így aztán időről időre, ha kellő erőgyűjtés után mégis elkirándult Hampton Courtba, azon a héten, amikor a sáfrány – ez a fénylő tisztaságú virág volt a kedvence – a legragyogóbban virult, győzelmet érzett. Valamit, ami maradandó, ami fontos egy életen át. A délutánt beillesztette az emlékezetes napok füzérébe, amely nem lett olyan hosszú, hogy ne tudna belőle felidézni egy-két láncszemet: egy tájat, egy várost; hogy tapintsa, hogy érezze, hogy ízlelje, hogy belélegezze azt, ami bennük páratlan.

„Olyan szép idő volt múlt pénteken”, mondta, „hogy úgy döntöttem, oda kell mennem.” A nagy elhatározás után ki is ment a Waterloo pályaudvarra – hogy elutazzon Hampton Courtba – egyedül. Érthető, de azért mégis bolondság, hogy sokan épp amiatt sajnálták, mert sohasem várt sajnálatot (természeténél fogva visszahúzódozó volt, csak az egészségéről beszélt úgy, mint katona az ellenségéről) – sajnálták, hogy mindent egyedül csinál. Bátyja meghalt. Húga asztmás, és úgy vélte, hogy Edinburgh éghajlata tesz majd jót neki. Julia viszont túl zordnak találta azt a vidéket. Talán mert fájdalmas gondolatokat kapcsolt hozzá, hiszen a bátyja, a híres archeológus ott halt meg; és ő rajongott a bátyjáért. Így aztán teljesen egyedül élt a kis házban, a Brompton Road egyik mellékutcájában.

Fanny Wilmot meglátta a gombostűt; felvette. Ránézett Miss Crayere. Tényleg olyan magányos Miss Craye? Nem, Miss Craye, ha csak a pillanat erejéig, de kétséget kizáróan, sugárzóan boldog volt. Fanny egy elragadtatott pillanatában lepte meg. Ott ült, félig elfordult a zongorától, s ölében összekulcsolt kezében egyenesen tartotta a szegfűt. Mögötte élesen kirajzolódott az elfüggönyözetlen ablak négyszöge, amely bíborszínű volt az éjszakában, égő bíbor, feltűnő a vakító vil-

A bonchidai kastély részlete
(Szebeni Szabó Róbert fényképfelvétele, 2010)

lanyfény után, ami töretlenül áradt az üres zeneteremben. Julia Craye, ahogy púposan és összegörnyedve ült kezében a virágjával, úgy tűnt, mintha kiemelkedne a londoni éjszakából, maga mögé dobna, akár egy köpenyt, hogy mezítelenül és izzón kiáradó lelke körül tudja ölelni. Fanny bámulta.

E pillanatban minden áttetszőnek tűnt Fanny pillantása előtt, áthatolt Miss Craye-en, látta a forrást, amelyből élete eredt, amint útra bocsátja tiszta, ezüst csöppjeit. Fokról fokra tárult föl előtte Julia múltja. Látta a vitrinbe állított zöld római vázákat; hallotta, ahogy a kóristák kriketteznek; látta, hogy Julia könnyű léptekkel lefelé siet a kanyargó lépcsőkön a gyeplé felé; azután látta, hogy kitölti a teát a cédrusfa alatt; hogy puhán markolja az öregember kezét; hogy fel s alá jár a katedrálisra tekintő ódon ház folyosóin, kezében a válogatásra váró törülközőkkel; s míg jár-ke, a mindennapi élet nyúgein sóhajtozik; és hogy lassan megöregszik, és a nyár közeledtével félretesz néhány ruhát, mert az ő korához nem illik már a világos szín; s ápolja beteg édesapját; és mind következetesebben ragaszkodik a saját útjához, ahogy az akarata is egy irányba feszül, a magányos cél felé; szerényen utazik; felméri a költségeket és kiszámlálja a szorosra zárt erszényéből azt az összeget, ami ehhez az utazáshoz vagy ahhoz az öreg tükörhöz kell, és makacsul tartja magát ahhoz, bármit mondjanak is az emberek, hogy maga válassza meg a saját kedvteléseit. Látta, hogy Julia –

Julia ragyog. Julia lángol. Mint egy kihunyt, fehér csillag, úgy ég az éjszakában. Julia kitárja a karját. Julia megcsókolja Fanny ajkát. Julia befogadja a teljességet.

„A Slater-tűnek tompa a hegye”, mondta furcsa mosolyával, és leengedte a karját, mialatt Fanny Wilmot remegő ujjával a keblére tűzte a virágot.

PÁL Judit fordítása

